

Rakstnieka nav mājās. Vai viņš atkal būtu devies uz Rudzātiem, kur sievas vecākiem siens jāpalīdz savākt un citi neatliekami vasaras darbi veicami? Vai varbūt uz Dzērbeni, kur vecajā klētiņā rakstīšana vislabāk sokas? Nē. Jānis Mauliņš pašreiz ir Zviedrijā. Šis viņa mūžā ir pirmais ārzemju ceļojums — nevis tāpēc, ka līdz šim rakstnieks nebūtu gribējis pasauli apskatīt; agrākus laikus viņš netika laists. Par mutēs brūkšānu — par to domu izteikšanu atklātībā, kuras tagad ir visas zemes pārkārtošanās dienaskārtībā: par demokrātijas deficītu, par kolektivizācijas politikas kļūdām, par netaisnīgu izsūtīšanu, par demogrāfisko situāciju Latvijā (lai atceramies publikāciju «Labvakar, vecpuiši!», pēc kuras sacēlās vētra), par migrantiem...

— Dullš viņš ir un paliek, — Anna saka lēnīgi un maigi, ar smaidu, dzīvokļa lielajā istabā likdama kafijas tases uz diviem kopā sabīdītiem ķeblišiem. — Laikam tāpēc ielga arī ro-

JĀNIS MAULIŅŠ

mānu publicēšana. Kādi vienpadsmit manuskripti noraidīti gulēja atvilktnēs. Turklāt viņš ir ārkārtīgi stūrgalvīgs. Protams, ne jau visam, ko redaktori iesaka, būtu jāpaklausa, taču sīkumos varbūt dažreiz piekāpšanās jaunu nenodarītu. Kaut vai tāds piemērs. Žurnāls «Дружба народов» bija apsolījis publicēt krievu valodā romānu «Ragana». Redakcija atsūta vēstuli ar lūgumu izdarīt dažas, manuprāt, nebūtiskas korekcijas tekstā. Jānis raksta atbildi, ka drīzāk piekristīšot jauna romāna uzrakstīšanai nekā labojumiem. Protams, manuskriptu atsūtīja atpakaļ. Tulkotāja darbs? Nē, zudumā negāja. Izdevniecība «Советский писатель» nupat izdod grāmatu. Šogad vispār iecerēts bagāts gads: izdevniecība «Liesma» laiž klajā pusaudžu romānu «Ezera salu vilinājums» un sērijā «Rakstnieki par literatūru» apcerējumu grāmatu «Nenotikušais un īstenība». Vēl divi romāni ir iesniegti izdevniecībā. Vai arhīvs nu būtu iztukšots? Nē. Daži manuskripti laikam tā arī paliks nenodoti publicēšanai, lai gan ar Jāni nekad neko nevar zināt. Tas ir romāns «Jaunsaimnieka meita», kas man likās interesants, romāns «Nervozums» un nepabeigts darbs «Laiķu māja», kas, manuprāt, pieder pie vieglās literatūras žanra. Vai Jānis ir ātrrakstītājs? Tā nevarētu teikt. Viņam piemīt ārkārtīgas darbaspējas. Apbrīnojamas! Divpadsmit stundas viņš

var nepakustējies, ne ēdis, ne dzēris, no pasaules atslēdzies, nostrādāt pie rakstāmgalda. Tam vajadzīga arī liela fiziska izturība, kuras Jānim pietiek atliku likām. Viņš ir stiprs, sportisks, nekas viņam nav par grūtu, prot visu darīt un dara varbūt pat vairāk un azartiskāk, nekā vajadzētu. Iemācījās ar vienu roku vadīt mašīnu. Tas ir risks, taču atrunāt nebija iespējams. Vingro — taisa pat salto mortale. Ilgus gadus, kamēr bērni bija mazi, viņš uzņēmās visas rūpes par produktu iegādi. Neesmu sastapusi cilvēku, kas tā gādātu par savu māti kā Jānis — ar tādu pašizliedzīgu mīlestību līdz viņas dzīves pēdējai stundai. Pagājušogad viņa šķīrās no mums sirmā vecumā. Tur, pretī pie sienas, — tās ir viņas klavīres, atvestas no Jāņa dzimtajām mājām Veclaicēnē. Jānis ir labsirdīgs, optimistisks, atrod laiku nodarbībām ar bērniem, tagad gan vairāk tikai ar pastarīti Andu, jo pārējie izauguši lieli. Ja Ojāram, kuram jau sava ģimene, Magdai un Raimondam kārtojams kāds delikāts jautājums ar tēvu, tad viņi vienmēr par sūtni izraugās Andu — viņai tētis neatteiks, un tā arī ir... Jā, romānu «Ragana» — to gan Jānis uzrakstīja nepieredzēti ātri. Divos mēnešos! Varbūt labi, ka tik ātri, jo citādi diezgan kā tas būtu beidzies. Viņš taču it kā saslima ar to pašu kaiti kā galvenais varonis: nespēks, galvas reiboņi, strauja novājšana... Aprunājos ar mums pazīstamo ģenētiku Jēkabu Raipuli. Saku viņam: «Jēkab, nebūs labi! Tās pašas pazīmes...» Jēkabs padomā un atbild: «Paldies dievam, ka Jānim vēl nav ienācis prātā jūs, Anna, uzskatīt par raganu.» Slimība pati no sevis beidzās, kolīdz bija pielikts punkts romānam. Kuru no vīra darbiem es vērtēju visaugstāk? Tā kā strādāju bibliotēkā, tad varu spriest par lasītāja attieksmi. Cilvēkiem visvairāk patīk «Kājāmgājējs». Man — vēl neiznākušais romāns «Apakšzemes strauves». Tas parāda atmaksas jeb, kā agrāk teica, dieva soda neizbēgamību par visiem ļaunajiem darbiem. Pašlaik Jānis raksta autobiogrāfisku romānu — ir nokļuvis līdz fizikālās institūtam un nelaimei ar roku. Daudz jāpēta arhīva materiāli? Nē. Kad viņš rakstīja «Pēdas» un «Tālavu», tad gan izlasīja veselu kalnu grāmatu. Bet par paša pieredzēto laikposmu nav jāmeklē rakstos, jo Jāni daba ir apveltījusi ar neticami spilgtu atmiņu — līdz vissmalkākajam sīkumam. Neparastā atmiņa un tikpat neparastās darbaspējas — tas, manuprāt, arī ir Jāņa Mauliņa rakstnieka talants. Ideji Jānim ir milzum daudz, bet to realizēšanai — par maz laika.

Ko viņš lasa no citu autoru darbiem? Ak, tas ir tradicionālais atvēruma jautājums pašam autoram... Patlaban — laikam tāpat kā visi citi — žurnālu un laikrakstu publikācijās. Varētu domāt, ka Jānis lasa krievu autoru darbus, kuri tagad ir visu uzmanības centrā — Platonovu, Ribakovu, Pristavkinu, Grosmanu, Beku un citus, — taču tā vis nav. Jānis cenšas atturēties no daiļliteratūras lasīšanas krievu valodā, lai, kā viņš saka, nesabojātu savu latviešu valodas izjūtu, neizlgūtu valodnieciskās izteiksmes formas.

— Jānis pēc izglītības ir jurists un strādājis dažādos kolektīvos: radošos, ražojošos, arī pārvaldes aparātos; tas neapšaubāmi dod daudz reālās dzīves materiāla, bez kura rakstnieks nevar būt rakstnieks, taču tieslietu valoda savas specifikas dēļ ir sausa, tieša, viennozīmīgi saprotama. Jūs, Anna, esat filoloģe gan pēc izglītības, gan darba prakses. Vai Jānis jūs lūdz izskatīt savus manuskriptus no valodnieciskā viedokļa, rediģēt tos?

— Nē, nekādā gadījumā! Kādreiz vienu otru neuzmanības dēļ izlaistu pieturas zīmi drikstu ielikt, bet vairāk gan neko. Toties Jānis mani vienmēr iepazīstina ar iecerētā darba idejām, sīzētisko līniju, lasa priekšā nozīmīgākās lappuses, liek izlasīt manuskriptus un izteikt spriedumus. Nereti mēs paliekam katrs pie savām domām, un es neņemos apgalvot, ka mans viedoklis bijis tas pareizākais. Lai būtu kā būdams, Jāņa daiļradi vada laba griba, pārgalvība un spītība.

— Cik es rakstnieku Jāni Mauliņu pazīstu, man liekas, ka viņam piemīt laba deva radošam garam raksturīgās naivitātes...

Anna palūkojas mani pētīgi, tad acis un pēc tam seja atplaukst smaidā.

— Labu laiku es arī tieši tāpat domāju... Naivitāte ir loma — to spēlējot, var labāk izzināt cilvēku, izpētīt viņa psiholoģiju. Dies to zina, — Anna uzjautrināti iesmejas, — ko Jānis teiks, uzzinājis, ko esmu par viņu sastāstījusi!

Pie ANNAS MAULIŅAS
ciemojās MĀRITE ROMĀNE.

Fotogrāfijas sameklētas ģimenes arhīvā

